

ՅՕԴՈՒՄԱԸ Դ : Լինեալն Ռուսաց կայս-
րեր և Օսմանեան կայսերութեան մէջ ե-
ղած տէրը, բարեկամութիւնը և նիզակակցու-
թիւնը (մշտեալբարդը) մշտնջենաւոր բլա-
ւով իրեն և իրենց հպատակները թէ ցտան-
քի և թէ ծովու վրայ մէկ մէկու հետ տի-
րով պիտի վարեալն իշ- աչս նիզակակցու-
թիւնը մէկ մէկու տէրութիւնները թշնամ-
եաց յարձակումեք ազատ պահելու համար
բլաւով աստնի պարագաներու մէջ կրպոր-

— Ստորագրելու և կ'անհատաբար թե-
Ռուսիոյ Վոյսկոյութեան վերջին առա-
ջարկութիւն մը եղեր է միտցեալ Տե-
րութեանց կողմէն, որով կը յուսաց-
ուի թէ խաղաղութեամբ վերջանայ
այժմեան վեճը. և եթէ յիշեալ առա-
ջարկութիւնը չընդունուի, այն ժամա-
նակ ազդու միջոցներու ձեռք պիտի
զարկուի, որոց հետեանքին պատասխա-
նատուութիւնը 'ի հարկէ անոնց պատ-
ճառ եղող կողմանը կը վերաբերի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ԱՆԳՂԵՆ. 1 ընտան 17 յուլիս:

Ընտան 12ին Լորտերու խորհրդարա-
նին մէջ Լորտ Բլաքսթընը բաւական
անաչառութեամբ խօսեցաւ Օսմանեան
և Ռուսիոյ Տերութեանց մէջ եղած վե-
ճին վրայ: Կոմս Դեյվիսը վերջին
շրջաբերականին քանի մի յօդուածները
խիստ պարտաւեց: Ընտան 17 ընտան
թէ «Անգղիոյ և Գաղղիոյ նաւատորմա-
ները Դարդանէլի դուրսը զրկուելուն
համար՝ Ռուսաց զօրքը Դանուբեան
իշխանութեանց երկիրը մտան, և թէ
յիշեալ նաւատորմաւորները ետ կանչուած
և Օսմանեան Վոյսկոյութեան պահան-
ջուած հասուցումը առնուած ատենը
նոյն զօրքը նորէն Ռուսաց սահմանները
պիտի մտնեն» ասանկէն ճշմարտութեան
անհամաձայն է: Դաքի որ մեր նաւա-
տորմաւորները ճամբայ չեն լինի՝ Ռուսաց
կառավարութիւնը Օսմանեան Վոյսկոյութեան
սպառնացեր էր, որ պահանջմանց
ուսկից զրկուելուն չեղած ատենը սահ-
մաններէն զօրք պիտի անցունէր: Եւ
որով որ մեր նաւատորմաւորները ոչ Օս-
մանեան ջրերուն մէջն են և ոչ Կոս-
տանդնուպոլսոյ առաջը, ինչպէս որ շրջա-
բերականին մէջ յիշուած է. ուստի Գաղ-
ղիոյ և Անգղիոյ նաւատորմաւորներուն
Դարդանէլի դուրսը գտնուիլն, ու Ռուս
բանակին Մոլդաւիոյ և Վալաքիոյ մէջ
մնալը հաւասար չեն: Անգղիոյ կառա-
վարութիւնը երբեք չի կրնար ընդունիլ
այն պայմանը, թէ նաւատորմաւորները
քաշուած ատենին՝ Ռուսաց զօրքն ալ
ետ պիտի քաշուին:

— Զուլիսի 3ին Լորտ Փայլմէրսթըն
պատգամաւորաց խորհրդարանին մէջ
համառօտ ատենաբանութիւն մը ընելով
Միսթր Լէյարը համոզեց, որ Արեւել-
եան խնդրոյն վրայօք տեղեկութիւններ
պահանջելու համար ընելիք առաջար-

կութիւնը առ պիտի ետ ձգէ:

Հոգակոր ատենաբանը բացաւ «Յայտ-
նի է որ այս առաջարկութեանն անպատ-
ճառ ծագելիք հակառակութիւնը՝ դու-
րոց այժմեան վեճակին մէջ՝ հասարա-
կաց ծառայութեան անհամաձայն կը
լայ, ոչ թէ անոր համար որ Վեհափառ
Թագուհւոյն կառավարութիւնը կամ
կառավարութեան անդամներն. մէկը
կրնայ իւր պարտաւորութենէն հեռա-
նալու ստիպուիլ խոհեմ զգուշութիւնը
ձեռքէ ձգելով, այլ անոր համար որ կը
վստիւցուի թէ հակառակութեան ընթա-
յից մէջ պատուաւոր անդամներն ու
մանր անօրուտ զայրացման պատճառ
ըլլալիք բաներ կրնան ըսելու, և այս
կերպիւ գիտարութեան խաղաղական
լուծումը ձեռք բերելու նպատակաւ
ուրիշ կողմէն եղած ջանքը պարտաւ
հա-
նելու: Եւ զայրացումն ալ, համոզ-
ուած եմ որ, իմ աղիւս բարեկամս նպա-
տակին օգուտ չընէր:

«Եթէ Միսթր Լէյարին ծանուցած
առաջարկութեան միտքը աղէկ կը հաս-
կընամ, երբեք նպատակ ունի, Դաքի՝ եթէ
կարելի է՝ տեղեկութիւններ ստանալ,
Երկրորդ՝ կառավարութիւնը ապահով-
ցնել որ ազգին օգնութեանը կրնայ
վստահանալ, երբ գիտազգար այդպի-
սի օգնութիւն մը հարկաւորի, Երրորդ՝
կառավարութիւնը իւր պարտաւորութիւն
մէջ պահել՝ եթէ անկէ հեռանալու ըլլայ:

«Սահմանաւոր տեղեկութեանց մա-
սին կառավարութեան պարտաւորութիւնը
կրտսիպէ զինքը, որ բոլոր աշխարհի ծա-
նօթ եղածէն աւելի տեղեկութիւններ
չիտայ: Ազգին օգնութեանը մասին, ազ-
նիւ բարեկամս կը ծանուցանեմ, որ Վե-
հափառ Թագուհւոյն կառավարութիւ-
նը պէտք չունի, որ զինքը ապահովցը-
նեն, եթէ ցաւալի պարագաներու մէջ
այս խորհրդարանին և ազգին դիմէ առ-
դար դործոյ մը համար օգնութիւն խնդրե-
լու, նոյն օգնութիւնը առանց գիտա-
րութեան իրեն պիտի տրուի:

«Եւսպիսի ապահովութեան պէտք
չունենալու համոզուելու համար բա-
ւական է որ գիտնամք թէ Անգղիացի
խորհրդարանի մը մէջ կ'ընտրուի: Ս'երջի
ստորիկային գաղափարներն թէ Վեհափառ
Թագուհւոյն կառավարութիւնը իւր պարտա-
ւորութեան ճամբուն մէջ մնալու համար
քաջալերութեան կարծիք է արդեօք թէ
չէ, գիտնալու համար, կարծեմ բաւական
կըլայ իմացունելը, թէ երբ Անգղիոյ և
Գաղղիոյ պէս երկու մեծ ազգ, մի և նոյն

նպատակը ունին, մի և նոյն քաղաքա-
կանութեամբ միացած են, և մի և նոյն
օրուտներով կ'առաջնորդին, և իրարու
կատարեալ և անսահման հաւատարմու-
թիւն կը զգան, ամենեւին մարդու մը
մտքէն չի կրնար անցնիլ թէ, այսպիսի
երկու կառավարութիւններու, այսպիսի
երկու ազգերու կողմէն ցուցուած
համբերութիւնը մտաց որոշում չու-
նենալէ ծնած ըլլայ, և անոնց բռնած
հաշտութեան ճամբան երկուտութեան
կամ տկարութեան նշան մը համարուի:

«Հաւաստի եմ որ ամենեւին մար-
դու մը կողմէն խրախուսանաց պէտք
չկայ որ Գաղղիոյ և Անգղիոյ պատիւն
ու օգուտները պաշտպանուին, որոնք աշ-
խարհի մեծ և կարեւոր օգուտներուն
հետ անբաժանելի կերպիւ կ'ապուած են:

«Հաւաստի եմ նաև, որ աղիւս բա-
րեկամս իմ հրաւիրանաց հետեւելով այս
առաջարկութեանն ետ կը կենայ, և հա-
մոզուած ըլլայ որ երբ այն վստիւցեանը
գայ որ Վեհափառ Թագուհւոյն կառա-
վարութիւնը կրնայ տեղեկութիւններ
տալու, իւր խնդիրը պարագայից ներե-
լուն համեմատ կը կատարեմք:

— 1 ընտանի լրագրաց երկար ցուցա-
կի մը մէջ Անգղիայէն Տաճկաստան
և Ռուսաստան զրկուած ապրանքնե-
րուն գումարները կը տեսնեմք, բաղդա-
տութեամբ հաշուած:

Տաճկաստան զրկուած ապրանքնե-
րուն արժէքը 1831ին միայն 888,654
լիւա օթէսլին էին, և 1850ին 3,113,679
լիւայի հասեր են:

Ռուսաստան զրկուածները 1845ին
2,153,491 լիւա. իսկ 1850ին միայն
1,454,771 լիւա արժողութիւն ունէին:
1831ին Ռուսաստան զրկուած բամ-
բակի կտանները 1,960,634 Էրպա էին
68,412 լիւա արժողութեամբ:

1835ին նոյն ապրանքին երկայնութիւնը
2,883,059 Էրպա և արժէքը 109,298
լիւա էր: Իսկ 1851ին երկայնութիւնը
1,568,934 Էրպա էր՝ 30,257 լիւա ար-
ժողութեամբ:

1831ին նոյն երկիրը զրկուած բամ-
բակի մանած թելը 13,956,666 Էրպա
մանրութիւն և 790,371 լիւա արժո-
ղութիւն ունէր:

1837ին նոյն մանածին ծանրութիւ-
նը 24,108,593 Էրպա և արժողութիւ-
նը 1,612,958 լիւա էր: Իսկ 1850ին
Ռուսաստան գացած բամբակի մանածին
ծանրութիւնը միայն 4,370,576 Էրպա
և արժողութիւնը 245,625 լիւա էր:

Եւս հաշուէն կերելի թէ հրքան
պահած է Անգղիոյ պառտուրը Ռու-
սաստանի հետ, Եւսը հակառակ Տաճ-
կաստանի հետ եղած առուտուրը շա-
րունակաբար աւելնալու վրայ է:

Անգղիայէն Տաճկաստան գացած
բամբակի կտանները՝

1831ին	24,565,580 Էրպա էին
1836ին	48,079,103 "
1843ին	87779,155 "
1848ին	156,757,178 "

բամբակի մանած թելը, որ Անգղիայէն
նոյն երկիրը գացած է:

1831ին 1,735,760 Էրպա ծանրու-
թիւն ունէր:

1848ին 13,019,355 Էրպա

Նոյն ցուցակին մէջ գրած է թէ 1850
ին Վալաք գացած Անգղիացի ապրանքը
435,000 լիւա և Իպրալիլ գացածը 463
հազար լիւա արժէք ունէր:

Իշխալ տարւոյն մէջ Վալաքէն 391
նաւեր մեկնեց են, որոց 133ը Անգղիոյ,
162ը Ռուսաստանուպոլսոյ և 96ը ուրիշ
երկրներու համար բեռնաւորուած էին,

և Իպրալիլէն երեք նաւերը 505 հաւա-
քալով, 285ը Կոստանդնուպոլսոյ, 120ը
Անգղիոյ և մնացեալները ուրիշ երկր-
ներու համար:

Նոյն լրագրիները ասկէ կը հետեւան
թէ հրքան հարկաւոր է Անգղիոյ համար
որ Օսմանեան Տերութեան ամբողջութիւնը
պաշտպանէ:

ԳԱՂԴԱՍՓԱՐԻԳ. 12 յուլիս:

Ընտանի գործոց պաշտոնեայ Մոսի-
էօ Տրուէն տը Վիւս շրջաբերակին նախախ-
մը պատասխանեց Կոմս Դեյվիսը թիւ ա-
ռաջին շրջաբերականին, և հաստատուն
և հիմնաւոր փաստերով ցուցուց թէ
Ռուսաց կառավարութիւնը թեթեւ
ներու համար ծանր հատուցումներ կը
խնդրէ, և առանց իրաւանց կը պահան-
ջէ, ու բանի մը մասնաւոր ուստատեղ-
եաց համար դաշնադրութիւններով ի-
րեն տրուած պաշտպանութեան իրա-
ւունքը ընդարձակել կ'օգտէ բոլոր Յոյն
ազգին վրայ, և այսպէս Վեհափառ Մու-
թանին հպատակներուն կէսին վրայ բա-
րոյական ազդեցութիւն ստանալու կ'աշ-
խատի: Եւ հասարակ լրագրիները և
Անգղիոյ խորհրդարանաց մէջ գովութե-
կը խօսին այս պատասխանեցն վրայ:

— Փրէ՝ լրագրի կըսէ «Գաղղիոյ և
Անգղիոյ միաբանութիւնը ստուգիւ աւ-
նածելի և հաճելի գործ մըն է, բայց
աւելի հաճոյ կըլլար եթէ գիտնայինք
վերջապէս թէ որ այս միաբանութեան
հիմունքը որոնք են և այժմեան գիտա-
րութեանց կշռոյն մէջ ի՞նչ ծանրութիւն
ունենալու է: Ս'իշտ յաջողութիւն
չէ զգուշութեամբ լուս կենալը. և եր-
բոր Անգղիոյ Վոյսկոյութեան բարձր ու հաս-
տատուն ծայնով կը խօսի, չեմք կրնար
հասկնալ թէ Լորտ Փայլմէրսթըն ի՞նչ
պէս լուս կը կենայ:

— Սպանիոյ Մարիա Զրիսթինա մայր
Թագուհին Փարիզ կըստատուի օգափո-
խութեան համար:

— Ս'ենչիքօֆ իշխանին ազգին թոգը
ամառը Գաղղիոյ մէջ անցունելու դի-
տաւորութիւն ունենալուն լուրը, ու
մանց կարծեցընել կուտայ թէ Ռուսաց
Վոյսկոյութեան նախարարները պատերազմը
հաւանական չեն համարիր:

Ընտան 5ին Վեհափառ Վոյսկոյութեան
րոն գացած ըլլալով, քանի մի չարախօր-
հուր մարդիկ մտքերն են դրեր են որ
արքայապանութիւն գործեն: Ս'իշխանի
պահապանները ասոնցմէ երեք հոգին
Թատրոնի մեծ դրան առաջը տեսեր են.
ուսկից Վոյսկոյութեան ելլելու ետ դառնա-
նալու ատեն, և պահանջներն որ ետ
քաշուին: Բայց անոնք պահապաննե-
րուն խօսքին չնայելով հոն կենալ ուզե-
լովն, կասկածի տեղի տալերնուն հա-
մար՝ պահապանները զանոնք բռնելու
ստիպուել են: Իսկոյն 12 մարդիկ ալ իբր
թէ հետաքրքրութեամբ հոն ժողովու-
րէն, այն նպատակաւ որ աղմուկ հանելով
կերպիւ մը փախցունեն առաջ բռնուած
երեք հոգին: Ընտան վարմունքները պա-
հապաններուն կասկածները աւելցուց-
անմիջապէս ուրիշ զօրքերու ալ իմաց
տրուելով, վրայ հասան, ամեն չարա-
գործները բռնեցին, ու գրպանին որո-
նելով, մէկ շատ զէնքեր և մանաւանդ
ատրճանակներ գտան:

Ս'անք բանալ զրկուելէն ետքը՝ Թատ-
րոնի կողմերը փողոցներէն անցնողներուն
թիւ չի տրուեցաւ որ շատ մօտենան:

Իսկ գիշերը երեք քառորդ անցած
Վոյսկոյութեան մեկնեցաւ, առջեւէն
70ի չափ պահապաններով և երկու քո-
վէն ու ետեւէն սուրերնին պատեանէն
հանած թիկնապահներով:

տարի ձգնութիւն ըրել է:

Եւ քաղաքին վերը եկեղեցի մըն է եղեր,
որ աս օրս մկրիթ է. այս մկրիթն ալ կողմը
ու թանկիւն պղտիկ ասպարէզ մըն է բոլոր-
սիքը պատ քաշուած, և մէջ տեղը պղտիկ
և կլոր շէնք մը կայ տան կանգնալով մե-
ծութեամբ, բոլորը մարմարիւն և վրան գմ-
բէթ է: Եւս շէնքին մէջ տեղին է Բրիտանի
համբարձման ատեն վրան կոխած քարը, որուն
վրայ ձախ ոտքին նշանը կայ, որուն ձեւէն կը
տեսնուի որ Սուրբ Փրիլիպ երեսը արեւելքին
դարձած է եղեր:

Եւ ասպարէզին մէջ ու թը խորաններ կան,
և ամեն ազգացը զատ զատ ըլլալով տարին
անդամ մը պատարագ կընեն:

Ի ետեւ արեւելքի կողմէն վար իջնալով,
կէս ժամ քաշելէն ետքը մեկ պղտիկ լեռան
մը վրայ ելանք. ուսկից Բրիտանի երկու աշա-
կերանները կը խրկէ: (Իշխառակ ծաղկազար-
դին) ինչպէս Սուրբ Աւետարանին մէջ կըսէ,
«Երթայք 'ի գեօղը որ առաջին ձեր է, և
'անդէն դառնալէ էշ կապալ և յաւանակ
'ընդ նմին, լուծէք և ածէք ինձ»:

Նոյն տեղէն ժամ մը հեռի Ղազարոսին
գերեզմանը կայ, ուր տեղէն Բրիտանի

«Ղազարէ արի՛ եկ արտաքս» ըսելովը՝ չորս
օրուան մեւած Ղազարոսը յարութիւն ա-
ռաւ: Գերեզմանը ահաւոր տեսք ունի, և
մէկ կտոր ապարաւոր մէջ փորուած է, քան
ու եօթն աստիճան խորութեամբ, վարը եր-
կու կանգնելի չափ կտոր և մութ բակ մըն է:

Եւս պղտիկ բակին մէջ տեղը ջուրի ծամ-
բայի նման երկու ունալայի երկայնութիւն,
երկու աստիճան խորութեամբ և նոյն չափ
ալ բարձրութեամբ ծամբայ մըն է բուն
գերեզմանը մնալու. որ գետնի վրայ քր-
վելով ներս մտանք: Եւսկայ ալ առաջնոյն
նման մէկ մարդու բարձրութեամբ, բայց
առաջնոյն քիչ մը մեծ է. և ասոնք ամեն
ալ մէկ կտոր ապարաւոր մէջ փորած են. սա-
կայն այս գերեզմանին ներսի ահաւոր տես-
քը չեմ կրնար պատմել, օրոյն թանձրու-
թիւնը շատ վստիւգաւոր է:

Տաղալը հեպտէսլ խաւով

